

Krzysztof Kaczmarek*

Politechnika Koszalińska

ORCID: 0000-0001-8519-1667

Kształtowanie relacji państwo-Kościół w Królestwie Danii. Analiza modelu Kościoła ludowego i jego implikacje dla współczesnej polityki wyznaniowej

Wprowadzenie

Konstytucyjny status Kościoła Ewangelicko-Luterańskiego w Danii odzwierciedla unikalne połączenie tradycyjnych więzi kościelno-państwowych i współczesnych zasad wolności religijnej. Artykuł 4 duńskiej konstytucji (duń. Grundloven) ustanawia Kościół Ewangelicko-Luterański narodowym Kościołem Danii. Natomiast artykuł 6 wskazuje, że król z mocy prawa jest jego członkiem (Konstytucja Królestwa Danii z dnia 5 czerwca 1953 roku). Implikuje to szczególną pozycję wyznania w strukturze państwa. Zgodnie z interpretacją Prebena Espersena, władze państwowe, w tym parlament (Folketing) i minister właściwy do spraw kościelnych, mają obowiązek respektować teologiczno-normatywne podłoże Kościoła podczas przygotowywania i wdrażania przepisów prawnych jego dotyczących (Preben 2000: 34).

Konstytucja Danii uznaje autonomię Kościoła Ewangelicko-Luterańskiego w kwestiach doktrynalnych i wewnętrznych. Ma ona na celu zachowanie integralności teologicznej Kościoła, jednocześnie umożliwiając państwu regulowanie pewnych aspektów administracyjnych i strukturalnych instytucji. W praktyce oznacza to, że choć Folketing i Ministerstwo Spraw Kościelnych podejmują decyzje w imieniu Kościoła w zakresie legislacji kościelnej i autoryzacji liturgii, to nie mają prawa decydować o indywidualnych przekonaniach religijnych członków Kościoła. W przypadku Danii Kościół państwowy ewoluował do statusu Kościoła narodowego i ludowego („Folkekirken”). Należy zwrócić uwagę, że Kościół państwowy można zdefiniować jako taki, którego członkami są wszyscy obywatele danego państwa. Natomiast w literaturze przedmiotu pojęcia te są stosowane zamiennie w zależności od kontekstu i podejścia badawczego.

* puola1972@gmail.com

Zrozumienie istoty modelu Kościoła ludowego w Danii wymaga uwzględnienia głębokich związków historycznych, kulturowych i religijnych wszystkich państw nordyckich. Dania, Szwecja, Norwegia, Finlandia i Islandia mają długą historię współpracy i wzajemnych oddziaływań, które kształtowały ich społeczeństwa, państwa i instytucje religijne. W średniowieczu pozycja Regionu Nordyckiego jako jednostki kulturalnej, gospodarczej i politycznej została potwierdzona powstaniem Unii Kalmarskiej. W 1397 roku Dania, Norwegia i Szwecja połączyły się, tworząc jeden organizm państwowy („The history of the Nordic Region”). Jednocześnie zrozumienie modelu relacji państwo-Kościół w Królestwie Danii wymaga wzięcia pod uwagę wielu czynników kontekstowych, takich jak historia czy położenie geograficzne. Analiza pojęcia Kościoła ludowego w kontekście państw nordyckich wymaga uwzględnienia zarówno historycznych, społecznych, jak i religijnych aspektów regionu. Interesujący jest ich związek z państwem, który w Danii, Norwegii i Islandii objawia się integracją Kościoła z systemem państwowym.

Głównym celem niniejszego artykułu jest próba dokonania analizy wpływu modelu Kościoła ludowego na kształtowanie relacji państwo-Kościół i polityki wyznaniowej w Królestwie Danii. Główną wykorzystaną metodą badawczą jest analiza aktów prawnych uzupełniona podejściem historycznym i metodą porównawczą.

Kościół ludowy w państwach nordyckich

W państwach nordyckich, które rozwijały się pod wpływem luteranizmu, Kościoły narodowe uważane są za część ich historii, dziedzictwa kulturowego oraz czynnik kształtujący tożsamość narodową. Współczesne statusy Kościołów narodowych w tych państwach są różne, jednak można zauważyć pewne, będące skutkiem wspólnej historii regionu, podobieństwa. Przede wszystkim są to specjalne relacje Kościołów narodowych z państwem (Raczyński 2016: 50). W celu dokonania analizy relacji państwa z Kościołem w Danii niezbędne jest przedstawienie tych relacji w pozostałych państwach nordyckich.

Norwegia: Do 2012 roku Luterski Kościół Norwegii (Den norske kirke) miał status Kościoła państwowego. Obecnie jest uznawany za Kościół narodowy i, mimo formalnego rozdzielenia od państwa, zachowuje pewne specjalne relacje z państwem, a artykuł 4 tamtejszej konstytucji mówi o tym, że król musi wyznawać religię ewangelicko-luterską (Konstytucja Królestwa Norwegii z 17 maja 1814 roku z późniejszymi zmianami).

Szwecja: Kościół Szwecji (Svenska kyrkan) był Kościołem państwowym do 2000 roku. Obecnie jest niezależną organizacją religijną zachowującą jednak pewne specjalne relacje ze szwedzkim państwem, np. zarządza niektórymi publicznymi rejestrami, takimi jak rejestry urodzeń i zgonów. Jednocześnie artykuł 4 aktu o sukcesji wprost mówi o tym, że król musi należeć do Kościoła luterskiego w formie zatwierdzonej w Uppsali w 1593 roku (Akt o Sukcesji z 26 września 1810 roku).

Finlandia: Kościół Ewangelicko-Luterski Finlandii oraz autonomiczny Fiński Kościół Prawosławny mają specjalne statusy w fińskim prawie. Chociaż obecnie

Finlandia nie ma formalnego Kościoła państwowego, te dwa mają pewne przywileje, takie jak prawo do pobierania podatków kościelnych. Mimo że oba są jednak niezależne od państwa, mają status Kościołów narodowych (Siivonen 2001).

Islandia: Kościół Islandii (þjóðkirkjan) jest Kościołem narodowym i ma szczególny status w islandzkim ustawodawstwie. Islandia, podobnie jak pozostałe państwa nordyckie, praktykuje model wspierania religii, gdzie Kościół narodowy otrzymuje wsparcie rządowe (Sagan 2007: 66).

Cechą wspólną Kościołów ludowych we wszystkich państwach nordyckich jest to, że w przypadku Norwegii, Szwecji i Finlandii przestały być Kościołami państwowymi dopiero na przełomie XX i XXI wieku. Natomiast w przypadku Islandii i Danii wciąż mają status wyznania państwowego.

Władza królewska i Kościół w historii Danii: ewolucja relacji polityczno-religijnych od IX do XXI wieku

Historia Kościoła w Danii to skomplikowana mozaika ewolucji religijnej, społecznej i politycznej. Rozpoczynając od IX wieku, chrystianizacja regionu, choć powolna, nabrała tempa w X stuleciu pod wpływem misji Ottona z Bambergu i misjonarzy anglosaskich. Kluczowym momentem był rok 965, gdy król Harald Sinozęby formalnie przyjął chrześcijaństwo, co zapoczątkowało jego rozwój na szeroką skalę. W XI i XII wieku Kościół zyskał na znaczeniu dzięki bliskim związkom z monarchią, szczególnie za czasów panowania Knuta Wielkiego. Rozbudowa infrastruktury sakralnej, w tym budowa majestatycznych katedr w Roskilde i Lund, świadczyła o rosnącym wpływie Kościoła zarówno w sferze duchowej, jak i kulturowej („Den lutherskekulturarv i Danmark, ca. 1536–1708”).

XIII wiek w Danii charakteryzował się stabilnością kościelną, wyróżniając się na tle ówczesnych europejskich konfliktów o inwestyturę. Struktura organizacyjna i aurytety Kościoła znacząco przyczyniły się do rozwoju edukacji i kultury. Przełom XIV i XV wieku przyniósł wyzwania związane z urbanizacją i rozwijającym się handlem, wymuszając na Kościele adaptację do zmieniających się realiów społeczno-gospodarczych. Narastające krytyki dotyczące praktyk kościelnych, takich jak nepotyzm czy symonia, wskazywały na rosnące napięcia wewnątrz społeczeństwa. U progu reformacji, w pierwszej połowie XVI wieku, Kościół duński, mimo iż potężny, stanął przed wyzwaniami zarówno wewnętrznymi, jak i zewnętrznymi. Ruchy reformacyjne, zainicjowane przez Marcina Lutra, znalazły szeroki rezonans w Danii, co ostatecznie doprowadziło do reformacji duńskiej zapoczątkowanej przez króla Chrystiana III w 1536 roku. Ta przełomowa zmiana w duńskiej tożsamości religijnej i kościelnej była rezultatem długofalowych procesów i wpływów, co świadczy o złożoności i dynamice historii Kościoła w Danii przed reformacją („Den lutherskekulturarv i Danmark, ca. 1536–1708”).

Kluczową postacią reformacji w Danii był król Chrystian III, który po objęciu tronu w 1534 roku, zdecydowanie opowiedział się za wprowadzeniem luteranizmu. W 1536 roku, na sejmie w Kopenhadze, formalnie zainicjowano reformację. Chrystian III nakazał konfiskatę majątków kościelnych, co było zarówno aktem politycznym, jak i religijnym, mającym na celu wzmocnienie władzy królewskiej i ograniczenie

wpływów Kościoła katolickiego. W 1537 roku wprowadzono nowy urząd kościelny – biskupa luteranina oraz ustanowiono nowy porządek kościelny. Luteranizm stał się oficjalną religią państwową, co miało fundamentalne znaczenie dla dalszego rozwoju Danii. Reformacja przyniosła ze sobą zmiany w liturgii, wprowadzenie ksiąg kościelnych w języku duńskim oraz przekład Biblii, co było kluczowe dla rozwoju języka i kultury duńskiej. Proces reformacji nie był jednak jednolity i spotykał się z oporem, szczególnie w regionach o silnych tradycjach katolickich. Mimo to reformacja z czasem zyskała na sile, prowadząc do głębokich zmian w duńskim społeczeństwie („Den lutherskekulturarv i Danmark, ca. 1536–1708”).

Podczas reformacji w Danii w 1536 roku Kościół luteranński zastąpił katolicki, co spowodowało szereg natychmiastowych zmian. Kościół został poddany władzy królewskiej i utracił niezależność gospodarczą i polityczną. Status, podstawy teologiczne i organizacja nowego luteranńskiego Kościoła książęcego zostały określone w ordynacji kościelnej z 1539 roku. Nowa wiara luteranńska przyniosła również zmiany w przestrzeni kościelnej, która zachowała się do dziś w wielu starszych Kościołach duńskich. Opieka nad ubogimi, nauka i edukacja, zarządzane wcześniej przez Kościół katolicki, znalazły się pod jurysdykcją władz świeckich („Den lutherskekulturarv i Danmark, ca. 1536–1708”).

Kiedy Kościół został poddany władzy królewskiej, odpowiedzialność za wiele dziedzin życia społecznego, którymi zajmował się średniowieczny Kościół, przeszła na władzę królewską. Monarcha, między innymi, miał teraz udzielać pomocy ubogim, która początkowo była zorganizowana tak, aby godnie potrzebujący mogli żyć. Zorganizowane żebractwo było normą aż do rozporządzenia o Betlerach w Danii z 1708 roku, które je zakazywało i wskazywało, że godni potrzebujący ubodzy powinni być wspierani lokalnie np. za pomocą dobrowolnych datków składanych na rzecz lokalnego Kościoła.

Po wprowadzeniu reformacji, Chrystian III stał się najwyższym przywódcą Kościoła. Majątek kościelny został oddany pod władzę królewską, a wszystkie prawa dotyczące Kościoła podpisywał sam król. Kolejni monarchowie umacniali swoją władzę nad Kościołem, a w ciągu następnych stuleci nasiliła się kontrola państwa nad nim (Nørhøj 2011).

Historyczny rozwój relacji między Kościołem a państwem doprowadził do dwoistości: Kościół Duński jest rządzony przez państwo poprzez ustawodawstwo i zarządzanie posługą kościelną, ale jednocześnie posiada pełną autonomię w swoim nauczaniu. W praktyce próbuje się odróżnić administrację Kościoła od jego spraw wewnętrznych. Jednak Kościół Danii nie ma biskupa prowadzącego (arcybiskupa) ani rady kościelnej, która mogłaby się nimi zajmować (Nørhøj 2011). Formalnie, od czasów reformacji, głową Kościoła Duńskiego jest król, obecnie wspólnie z ministrem właściwym ds. kościelnych.

Wsparcie państwowe dla Kościoła Danii: studium prawno-finansowe

Polityka wyznaniowa Danii jest regulowana przez dwa, z prawnego punktu widzenia różne, systemy aktów prawnych. Folkekirken ma status podmiotu publicznego

i organu administracji państwowej. Natomiast pozostałe wspólnoty wyznaniowe podlegają regulacjom prawa prywatnego jako stowarzyszenia, organizacje charytatywne lub przedsiębiorstwa prywatne czy instytucje (Christoffersen, Vinding 2012: 12). Jako podmiot publiczny Folkekirken jest objęty wsparciem państwa.

Wsparcie udzielane Kościołowi w Danii przez państwo ma długą tradycję i jest złożone. Podstawą jest system podatkowy, który obejmuje podatek kościelny (kirkeskat). Jest obowiązkowy dla członków Folkekirken i stanowi jego główne źródło finansowania. Zbieranie tego podatku jest administrowane przez państwo. Dodatkowo, państwo duńskie zapewnia finansowanie utrzymania budynków kościelnych i wynagrodzenia duchownych oraz ich kształcenia. Ma to kluczowe znaczenie dla zachowania dziedzictwa kulturowego i historycznego, jakim są Kościoły i inne budowle sakralne w Danii. Jednak wsparcie udzielane Kościołowi państwowemu ma również charakter pozafinansowy, taki jak np. wsparcie medialne. Obejmuje ono zarówno transmisje nabożeństw i ceremonii religijnych w mediach publicznych, jak i udzielanie platformy dla dyskusji i programów o tematyce religijnej. Państwo duńskie, poprzez swoje media publiczne, zapewnia Kościołowi widoczność i możliwość dotarcia do szerszej publiczności, co jest szczególnie istotne w kontekście utrzymywania kulturowej i religijnej tożsamości w społeczeństwie (Christoffersen, Vinding 2012: 97–121).

Prawo a wartości demokratyczne: dylematy uznawania wspólnot religijnych w Danii

Poza szczególną pozycją Kościoła Ewangelicko-Luterańskiego w Danii, konstytucja tego państwa, w artykułach od 67 do 70, gwarantuje wolność tworzenia wspólnot religijnych, z zastrzeżeniem, że ich praktyki religijne nie zagrażają porządkowi publicznemu i moralności (Konstytucja Królestwa Danii z dnia 5 czerwca 1953 roku). Natomiast funkcjonowanie innych wspólnot religijnych określa odpowiednia ustawa.

W obecnie obowiązującej duńskiej Ustawie o związkach wyznaniowych poza Kościołem Danii zawarte są między innymi szczegółowe przepisy dotyczące małżeństw, cmentarzy czy sprawozdań finansowych, do których sporządzania zobowiązane są wspólnoty religijne. Sprawozdania te muszą być zgodne z określonymi standardami i wymogami dotyczącymi przejrzystości finansowej oraz są publicznie dostępne na stronie Ministerstwa do spraw Kościoła. Według ustawy związki wyznaniowe, po uzyskaniu odpowiedniego uznania, mogą otrzymać uprawnienia do udzielania ślubów. Proces ten wymaga spełnienia określonych warunków, w tym dostarczenia odpowiedniego rytuału ślubnego zgodnego z duńskim prawem. Mogą również wnioskować o zezwolenie na zakładanie i zarządzanie własnymi cmentarzami. Proces ten obejmuje dostarczenie szczegółowych informacji dotyczących zarządzania i utrzymania cmentarza, jak również spełnienie określonych wymagań prawnych (Ustawa o wspólnotach wyznaniowych poza Kościołem Danii z dnia 19 grudnia 2017 roku).

Ponieważ nie istnieje prawny obowiązek rejestracji wspólnoty wyznaniowej, należy zauważyć, że lista zarejestrowanych w Danii wspólnot nie odzwierciedla

struktury wyznaniowej państwa. Wiadomo jedynie, że Folkekirken to największe wyznanie chrześcijańskie w Danii. Według stanu na 1 stycznia 2020 roku liczył 4 327 018 członków, co stanowiło 74,3% z 5 822 763 całkowitej liczby mieszkańców Danii (Nielsen, Christensen 2021: 2). Drugą pod względem liczebności grupą religijną w Danii są wyznawcy islamu. Ze względu na trudności metodologiczne można jedynie oszacować, że jest ich od 250 000 do 300 000 i są zrzeszeni w 28 oficjalnych wspólnotach religijnych (Nielsen, Christensen 2021: 3).

Kryteria uznawania wspólnot religijnych w Danii obejmują szereg wymogów. Wśród nich kluczowe są: wykazanie trwałej i stabilnej struktury organizacyjnej, posiadanie określonych zasad wiary i praktyk religijnych, a także konieczność przestrzegania duńskiego prawa i wartości demokratycznych. Ważne jest również, by wspólnoty te nie były uznawane za zagrożenie dla porządku publicznego (Jensen 2010). W przypadku niektórych wspólnot religijnych największym problemem wydaje się konieczność przestrzegania duńskiego systemu prawnego. Część duńskich badaczy i komentatorów zauważa, że ze względu na liczebność dotyczy to zwłaszcza niektórych grup muzułmańskich, szczególnie tych, które chcą zakazać jakiegokolwiek krytyki islamu i stawiają Koran ponad prawo krajowe (Sayegh 2020). Jednocześnie niechęć niektórych grup islamskich do przestrzegania norm krajowych powoduje, że w Danii bardzo silne stają się nastroje antyislamskie (Andersen, Reiermann 2019). Co za tym idzie, rośnie poparcie dla ugrupowań politycznych sprzeciwiających się przyjmowaniu obcych kulturowo uchodźców.

Intersekcja religii i tożsamości narodowej w Danii: wyzwania dla tolerancji w czasach współczesnych

Religia i społeczeństwo od zawsze wzajemnie na siebie oddziaływały. Religia jest częścią społecznego bytu, niezależnie od tego, czy jest to chrześcijaństwo, czy inny światopogląd. Mimo że oficjalnie do Kościoła Danii należy większość mieszkańców tego państwa, trudno jest określić rzeczywistą liczbę osób traktujących swoją przynależność do niego jako coś więcej niż tylko część tradycji i tożsamości narodowej. Kościoły często stanowią ramy dla historycznie ukształtowanych wspólnot, które podzielają i wzmacniają wspólnotę wartości. Dla większości ludzi członkostwo jest bardziej wyrazem emocjonalnej tożsamości niż potwierdzeniem doktryny. Jednocześnie wydaje się, że, podobnie jak wiele innych społeczeństw Europy Zachodniej, Duńczycy mogą stać się ofiarami paradoksu nietolerancji, według którego tolerancja dla nietolerancyjnych może spowodować, że społeczeństwo tolerancyjne stanie się nietolerancyjne na skutek zdominowania przez nietolerancyjnych (Zasztowt 2022: 74).

Ostatnio w Danii pojawiły się kontrowersje dotyczące nietolerancji religijnej, zwłaszcza w kontekście palenia świętych ksiąg. W odpowiedzi na serię publicznych profanacji Koranu przez antyislamskich aktywistów, rząd duński zaproponował ustawę, która penalizuje znieważanie jakiegokolwiek świętej księgi w Danii („Danish government to put forward law making burning Quran and other religious texts illegal”).

Jednak propozycja ta spotkała się z krytyką ze strony obrońców wolności religijnej, takich jak Komisja Stanów Zjednoczonych ds. Międzynarodowej Wolności Religijnej (USCIRF), która potępiła ją jako niezgodną z zasadami demokracji i prawa międzynarodowego. USCIRF uważa, że takie prawa o bluźnierstwie kolidują z prawami człowieka chroniącymi wolność słowa i wyrażania opinii. Komisja argumentowała, że kryminalizowanie działań uznanych za brak szacunku do religii pogarsza sytuację mniejszości religijnych i może prowadzić do szerzenia szkodliwych stereotypów („Denmark’s new blasphemy law draws ire of religious freedom advocates as it stifles human rights”). Z kolei Unia Europejska, komentując spalenie Koranu, podkreśliła, że manifestacje rasizmu, ksenofobii i nietolerancji nie mogą mieć miejsca w Europie (Donmez 2023).

Jednocześnie, podobnie jak w innych europejskich państwach, w Danii można zaobserwować wzrost liczby aktów nietolerancji wobec innych wyznań chrześcijańskich. Według raportu *Observatory on Intolerance and Discrimination against Christians in Europe* najczęściej spotykanymi formami są akty wandalizmu w kościołach, a także przestępstwa z nienawiści przeciwko poszczególnym osobom („Europa: »Höfliche Form« der Diskriminierung von Christen”). Tymczasem wydarzenia takie są najczęściej niezauważane przez media głównego nurtu. W przeciwieństwie, do nawet najmniejszej, krytyki islamu.

Podsumowanie

W niniejszym artykule przedstawiono kompleksową analizę unikalnego modelu Kościoła ludowego w Danii, biorąc pod uwagę jego historyczne, kulturowe i prawne aspekty. Wskazano na specjalną pozycję Kościoła Ewangelicko-Luterańskiego w strukturze państwa duńskiego, która wynika zarówno z przepisów konstytucyjnych, jak i z głęboko zakorzenionej tradycji i tożsamości narodowej. Model ten, łączący tradycyjne więzi państwo-Kościół z nowoczesnymi zasadami wolności religijnej, jest nie tylko wyrazem historycznego dziedzictwa, ale również wpływa na współczesną politykę wyznaniową Danii.

W artykule poruszono również kwestie tolerancji religijnej i tożsamości narodowej w kontekście współczesnej Danii, co ukazuje zarówno wyzwania, jak i możliwości płynące z tego modelu. Zwrócono uwagę na fakt, że choć model Kościoła ludowego ma swoje korzenie w tradycji, to jednak we współczesnej Danii stoi przed wyzwaniami adaptacji do zmieniającej się demografii religijnej i społecznych nastrojów.

Podsumowując, analiza duńskiego modelu Kościoła ludowego pokazuje, w jaki sposób historyczne i kulturowe uwarunkowania kształtują politykę religijną państwa. W Danii, gdzie Kościół i państwo są ściśle powiązane, istnieje ciągła potrzeba znalezienia równowagi między utrzymaniem tradycji a zapewnieniem wolności religijnej i tolerancji w coraz bardziej zróżnicowanym społeczeństwie. Wnioski z tej analizy mogą być pomocne w zrozumieniu i ocenie modeli relacji państwo-Kościół w innych państwach nordyckich oraz, szerzej, na świecie.

Bibliografia

- „Danish government to put forward law making burning Quran and other religious texts illegal”. Euronews, 25 sierpnia 2023 roku. Dostęp 31 stycznia 2024 roku. <https://www.euronews.com/2023/08/25/danish-government-to-put-forward-law-making-burning-quran-and-other-religious-texts-illega>.
- „Den lutherskekulturarv i Danmark, ca. 1536–1708”. Dostęp 27 stycznia 2024 roku. <https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/den-lutherske-kulturarv-i-danmark-ca-1536-1708>.
- „Denmark’s new blasphemy law draws ire of religious freedom advocates as it stifles human rights”. Christianity Daily, 4 stycznia 2024 roku. Dostęp 31 stycznia 2024 roku. <https://www.christianitydaily.com/news/denmarks-new-blasphemy-law-draws-ire-of-religious-freedom.html>.
- „Europa: »Höfliche Form« der Diskriminierung von Christen”. Vatican News, 1 maja 2018 roku. Dostęp 31 stycznia 2024 roku. <https://www.vaticannews.va/de/welt/news/2018-05/europa-hoefliche-form-diskriminierung-christen-oidac.html>.
- „Folkekirken”. Folkekirken. Dostęp 28 stycznia 2024 roku. <https://www.folkekirken.dk/om-troen/reformation/i-dag/folkekirken>.
- „The history of the Nordic Region”. Nordic Co-operation. Dostęp 27 stycznia 2024 roku. <https://www.norden.org/en/information/history-nordic-region>.
- Andersen Torben, Reiermann Jens. „Mandag Morgen”, 21 października 2019 roku. Dostęp 29 stycznia 2024 roku. <https://www.mm.dk/artikel/hver-fjerde-dansker-muslimerskal-ud-af-danmark>.
- Christoffersen Lisbet, Niels-Valdemar Vinding. 2012. *Danish Regulation of Religion, State of Affairs and Qualitative Reflections*. København: Det Teologiske Fakultet.
- Donmez Beyza Binnur. „EU views ‚reckless‘ Quran burnings in Denmark, Sweden as ‚individual‘ provocations”. Anadolu Agency, 3 sierpnia 2023 roku. Dostęp 31 stycznia 2024 roku. <https://www.aa.com.tr/en/europe/eu-views-reckless-quran-burnings-in-denmark-sweden-as-individual-provocations/2960878>.
- Espersen Preben. 2000. *Kirkeretigrundtræk*, København: Nyt Juridisk Forlag.
- Jensen Tim. 2010. „Statsliggodkendelse af (fr)folkekirken) ‚afvigendetrossamfund‘”. Dostęp 28 stycznia 2024 roku. <https://samtdsreligion.au.dk/religion-i-danmark/rel-aarbog10/tj>.
- Nielsen Marie Vejrup, Christensen Henrik Reintoft. 2021. „Velkommentil Religion i Danmark 2020”. *Religion i Danmark 2020* 10(1): 1–5.
- Nørhøj Henning. 2011. „Overblik: Kirke og stat – et forhold i opbrud?”. Dostęp 28 stycznia 2024 roku. <https://www.kristendom.dk/indf%C3%B8ring/overblik-kirke-og-stat-et-forhold-i-opbrud>.
- Raczyński Rafał. 2016. „State–Church Relations in Iceland”. *European Journal of Science and Theology* 4: 49–62.
- Sagan Stanisław. 2007. „Kościół państwowy Islandii”. *Studia z Prawa Wyznaniowego* 10: 61–70.
- Sayegh Mustafa. 2020. „Jegforlodislam, fordi den forhindredemigi at bliveintegreret i Danmark”. Dostęp 29 stycznia 2024 roku. <https://www.information.dk/debat/2020/07/forlod-islam-fordi-forhindrede-integreret-danmark>.
- Siivonen Riku. 2001. „Onkooikein, että Suomessa on kaksivaltionuskontoa?”. Dostęp 28 stycznia 2024 roku. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000003984167.html>.

Zasztowt Leszek. 2022. „Nowa epoka barbarzyńska? Kilka uwag na temat chronologii dziejów w związku z etapami rozwoju nauki”, *Magazyn Polskiej Akademii Nauk* 1: 65–74.

Akty prawne

Akt o Sukcesji z 26 września 1810 roku (Dania). Dostęp 28 stycznia 2024 roku. <https://lagen.nu/1810:0926>.

Konstytucja Królestwa Danii z dnia 5 czerwca 1953 roku. Dostęp 26 stycznia 2024 roku. <https://www.grundloven.dk/>.

Konstytucja Królestwa Norwegii z 17 maja 1814 roku z późniejszymi zmianami. Dostęp 28 stycznia 2024 roku. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn>.

Ustawa o wspólnotach wyznaniowych poza Kościołem Danii z dnia 19 grudnia 2017 roku. Dostęp 29 stycznia 2024 roku. <https://www.elov.dk/lov-om-trossamfund-uden-for-folkekirken/paragraf/24/>.

Shaping State–Church Relations in the Kingdom of Denmark: An Analysis of the Folk Church Model and Its Implications for Contemporary Religious Policy

Abstract

The article examines the relationship between the state and the church in Denmark, focusing on the constitutional status of the Evangelical Lutheran Church and its influence on contemporary religious policy. It analyzes the unique combination of traditional church–state ties and modern principles of religious freedom, taking into account historical, cultural, and legal perspectives. The article also compares the Danish model with those of other Nordic countries, discussing the integration of church and state and the evolving role of the monarchy in shaping religious policy. Furthermore, it addresses the challenges of religious tolerance and national identity in contemporary Denmark.

Keywords: national church, Reformation, Denmark, tolerance, religious policy